

Kirken Underviser

Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

Hvor er Gud i hverdagssproget?

4

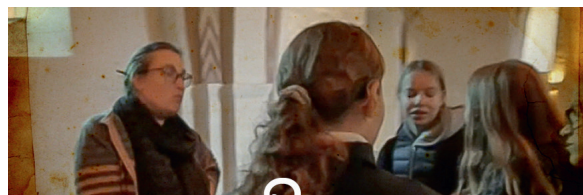
2022

Indhold

4 Hvor er Gud i hverdagssproget?

Af Anita Obeling Kring, Karen Vinther Ringsmose og Hanne Høgild

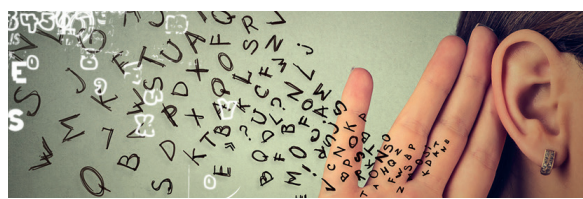
11 Hvad optager konfirmander anno 2022?

i har taget kameraet på nakken og er taget i felten for at finde ud af, hvad der optager konfirmander nu. Det er der kommet fem små klip ud af, se dem og hør konfirmandernes svar.

5 Kirkesproget har brug for en bro

Malene Bjerre opfordrer til at lægge kirkesproget på hylden og i stedet tale det ikke-kirkelige fællessprog, når vi vil sætte ord på livets storheder. Læs også, hvordan hun mener, det kan gøres.

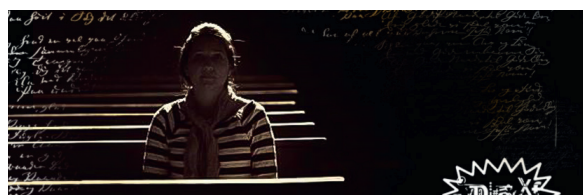
12 Det ender ofte i enetale

Dåbsamtalen kan så nemt ende i en dåbsenettalen. Eva Holmegaard Larsen udfordrer til at have mod til at lytte noget mere og være nysgerrige på, hvad der er på spil i de unge forældres tilværelse.

8 »Det skal italesættes. De siger det ikke selv«

Når konfirmander hører bibelhistorier, kan de ikke umiddelbart se sammenhængen mellem historierne og deres eget liv, men tager vi dem ved hånden, folder historierne sig ud og får en dybere betydning for dem. Læs Hanne Høgilds observationer fra en konfirmationsforberedelse med Påskedugen.

15 Når folk spørger mig, hvor Guds Rige er, svarer jeg; lige dér

Karsten Møller Hansens tekst står som eksempel på en måde at skabe bro imellem hverdagssproget og det religiøse.

17 Forstår du, hvad jeg siger?

Hvad mener vi, når vi siger klubben? Er det fritidsklubben, fanklubben eller rockerklubben? Hvis vi ikke er enige om, hvad ordene henviser til, mister de deres betydning og vores samtaler bryder sammen. Søren Holst udforsker her udtrykket fællesskabet.

24 Boganmeldelse

Birgitte Krag Engholm anmelder Kåre Gades bog *Traditionen Tro* og fremhæver bl.a. forfatteren for konsekvent at stille sig på den ikke-indforståede kirkegængers side.

19 Jeg tror ikke rigtigt

Hvad handler det om, når man møder en, der siger »jeg tror ikke rigtigt.« Der kan være mange ting på spil, og dem får Thomas Nedergaard af-dækket her, samtidig med at han giver et bud på, hvordan vi kan møde dem, der bruger udtrykket.

21 Popmusikerens erfaring som indgang til kristendom

Ane Øland Bækgaard er varm fortaler for at lade popmusikers ord være broen fra det daglige liv til livet med Gud. Læs her et par eksempler på, hvordan hun bruger kendte popsange i sit arbejde.

Kirkesproget har brug for en bro

Af Malene Bjerre, journalist og indehaver af Sprogvaskeriet

Bibelen er hverken en historiebog eller avisartikel; det er en fortælling om evighed. Så hvis folkekirken gerne vil tale om evighed med det moderne menneske i 2022, må man begynde et andet sted: Lyt til populærkulturen og se, hvor evigheden kommer til udtryk. Og peg så på den.

*What a life, what a night
What a beautiful, beautiful ride
Don't know where I'm in five, but I'm young
and alive
Fuck what they are saying, what a life*

Afslutningen på Thomas Vinterbergs film »Druk« er ikonisk. Fire midaldrende gymnasielærervener har forsøgt at genvinde

livsgnisten gennem en kontrolleret promille. Det har skabt ulykker både på arbejdet og derhjemme, og en af dem overlever ikke eksperimentet. Efter begravelsen går de tre tilbageværende ud og spiser en afdæmpet middag. En vognfuld nyudsprungne studenter kommer forbi, og de tre mænd begynder at feste med deres elever. Historielæreren Martin, der er gammel danser, kaster sig ud i en storslået dans og ender med at hoppe i vandet. Biografgængerne danser nærmest ud af biografen. I'm young and alive.

Måske er det, fordi vi her mærker en bid af evigheden. Der, hvor himlen åbner sig, hverdagens ubønhørligt kvænnende tidslighed opløses, og vi får det for evigt tabte igen: ungdommen, livsappetitten, troen på at det mærkelige liv trods alt giver mening.

Det er ikke mindst slutningen og Scarlet Pleasures sang, der har givet Vinterbergs film sin velfortjente Oscar, vil jeg påstå. Dansescenen er en lille velsignelse; en forkyndelse af at det er muligt at have to blikke på tilværelsen samtidig.

Livet er en konstant indsnævring af muligheder, én lang afvikling og forberedelse til døden. Og alligevel kan du få det hele igen. Fuck what they are saying, what a life.

Noget engang eller noget hele tiden

Der er mange sprog, verbale og ikke-verbale, der kan forholde sig til evigheden. For nogle er det tyrkerduernes sang, som de husker fra deres farmors have, der ophæver tiden og giver en følelse af evighed; for andre er det maj måneds gule rapsmarker. Arkitekten bygger katedraler; Bach skrev kantater. Thomas Vinterberg laver film.

»De forskellige sprog fortæller om en større virkelighed, om livets gave, som kan gribes i glimt, og om døden, der aldrig får det sidste ord. Sproget er forskelligt, transcendensoplevelsen er fælles.«

Kristendommen har sit eget sofistikerede sprog for det evige liv. Gud lod sin søn, Jesus Kristus, dø for at sone menneskets synd og overvinde dødens magt. Og hvis vi tror på ham, får vi evigt liv. For kristne overgår sproget alle de andre; det er bredere og dybere og meget mere nuanceret.

Men det er langt fra alle folkekirkens medlemmer, der forstår det, og kun et fåtal af dem kommer i kirken og hører præsternes gode udlægninger i prædikenerne. Bibelen kommer nemlig ikke med en læsevejledning, og den ikke-vante bibellæser tror, Bibelen skal læses som en historiebog eller avisartikel.

Derfor svarer kun omkring en fjerdedel af alle danskere i forskellige undersøgelser, at de tror på, at Jesus stod op fra de døde, og at det samme vil ske for os andre. De læser Bibelens ord som en rationel og materiel gengivelse af de faktiske forhold. Som noget engang og ikke noget hele tiden, som Kristian Leth kalder det i podcasten »Bibelen Leth fortalt«. Uden transcendens og derfor mindre relevant for den enkeltes liv.

Så opgaven for folkekirken er at bygge bro fra alle de andre sprog til kirkesproget. For mange finder slet ikke ind i kirkerummet, heller ikke det sproglige kirkerum. Kirken må øve sig i at være kirke på andre vilkår, ude i det fælles rum og uden at ville trække folk med ind i kirken. Den må lede efter alle de gode muligheder for at fortælle, at livet er større end døden.

» ... tal det samme, ikke-kirkelige sprog som de andre, der deltager i debatten. Lav en blog, brug de sociale medier, skriv debatindlæg, hold et foredrag på biblioteket.«

Det kræver øvelse. Begynd med at gå på ud-kig efter de steder i den offentlige samtale og populærkulturen, hvor kristendommens grundlæggende kerneindhold er under behandling: fænomener som tilgivelse, næstekærlighed, synd, åndelighed og frelse. Det kan være film, romaner, debatbøger, dokumentarudsendelser, skoleskyderier eller politiske skandaler. Og meld jer så ind i samtalen – på samtalens præmisser. Bliv ved emnet og tal det samme, ikke-kirkelige sprog som de andre, der deltager i debatten. Lav en blog, brug de sociale medier, skriv debatindlæg, hold et foredrag på biblioteket.

Hav tillid til, at det er nok. Når præsten laver en begavet analyse af, hvorfor så mange af os får en klump i halsen, når studentervognens horn lyder (i hvert fald den første dag; på tredjedagen holder vi os snarere for ørerne), så bliver læserne ikke klogere på kristendommen. Men de opdager, at præsten og dermed folkekirken har noget at sige om de øjeblikke, hvor livet er større end os selv. Det er noget, vi har brug for at høre. Og så er første del af broen til kirkesproget grundlagt.

Men husk: Vær tålmodig og bliv i det ikke-kirkelige fællessprog. Lad være med at proklamere Guds rige midt i det hele. Lad folk selv opsøge kirken, hvis du ellers har gjort det godt nok.

Fakta

Malene Bjerre er forfatter til bogen »Religiøst sprog i en verden der ikke forstår det«. En bog der sætter fokus på de sproglige udfordringer, der kan opstå i folkekirkens kommunikation. I bogen leverer hun også forskellige bud på, hvordan kommunikationen kan forbedres, så det i højere grad lykkes at forbinde folk og kirke.

»Det skal italesættes. De siger det ikke selv«

Af Hanne Høgild, teologisk medarbejder i Konfirmandcenteret og FUV

Når konfirmander skal møde evangeliet og få en erfaring af, at det har relevans for deres eget liv, er det afgørende, at de bliver taget dialogisk ved hånden. Som underviser er du brobyggeren, der ved at pege på konkrete eksempler leder konfirmanderne på vej til deres egne erkendelser. Brobygning foregår via dialog.

I Anordning om børnekonfirmandundervisning og konfirmation § 8 står der, at konfirmationsforberedelsens mål skal nås ved at bygge bro mellem konfirmandernes livsverden og evangeliet. Den paragraf er afgørende i præstens fagdidaktiske tilrettelæggelse af konfirma-

tionsforberedelsen, idet den holder os fast på, at det ikke er tilstrækkeligt at lære konfirmanderne om den kristne tros elementære indhold. Der skal gennemtænkes en didaktik, hvor det teologiske indhold både formidles som en viden, men samtidig skal det sættes i forbindelse med de unges eget liv, så de oplever og erfarer, at evangeliet er nærværende og vedkommende i deres 13-15årige tilværelse. Men hvordan bygger man sådan en bro, der forbinder evangeliet med konfirmandernes liv? Det valgte jeg at undersøge, da jeg i efteråret 2021 skulle færdiggøre en master i læreprocesser. Jeg gik på opdagelse i en helt almindelig konfirmationsforberedelse i deres arbejde med Påskedugen.

»De bibelske fortællinger fungerer som rene narrativer for dem, og uformidlet ser de ingen sammenhæng til deres eget liv.«

Præsten som dialogisk brobygger

I mine observationer og interviews med konfirmanderne blev det tydeligt for mig, at de ikke af sig selv ser en sammenhæng mellem evangeliet og deres eget liv. De bibelske fortællinger fungerer som rene narrativer for dem, og uformidlet ser de ingen sammenhæng til deres eget liv. Umiddelbart ser konfirmanderne ikke, at de kan spejle deres egne mørke erfaringer i langfredags mørke og fortvivelse, ligesom de heller ikke får øje på, at påskemorgen også kan være et håb for dem. Som præsten, jeg talte med sagde »Det skal italesættes. De siger det ikke selv.«

Det var bemærkelsesværdigt at iagttage og høre, hvor desorienterede konfirmanderne var i de sammenhænge, hvor de skulle opleve Påskedugen på egen hånd. Til gengæld opstod der forundring og genkendelse i de situationer, hvor præsten eller jeg gik i dialog med konfirmanderne om indholdet. I en samtale med nogle konfirmandpiger om Påskedugens mørke og lys talte vi bl.a. om det gode og det svære i vores eget liv, og en af pigerne sagde »Hvis ens forældre er sure på en, så er det sådan: Bliver de nogensinde gode igen? Men så kommer man frem til lyset [påskeliljerne], og så bliver de søde igen. Og så bliver man sur igen, og så bliver man sød igen. Hver dag ...« I dette eksempel blev det vores dialog, der fik pigen til at sætte ord på en hverdagserfaring med humørsvingninger og forældrekonflikter, der præger hendes livsverden som teenager. Påskedugen formidlede dermed evangeliets budskab om, at mørket overvindes af lyset helt konkret i hendes liv, da vi sammen satte ord på billederne og vores erfaringsverden.

»Konfirmanderne gav udtryk for, at de »bedre kan forestille sig«, hvordan påskens drama må have været for Jesus og disciplene, fordi evangeliets narrativ formidles via billeder.«

Billeder styrker forestillingsevnen

Et andet element, der blev tydeligt for mig i min undersøgelse, er betydningen af den visuelle formidling af påsken – altså at påskens dage ikke blot bliver fortalt eller læst op for konfirmanderne, men at der bliver sat billeder på begivenhederne. Konfirmanderne gav udtryk for, at de »bedre kan forestille sig«, hvordan påskens drama må have været for Jesus og disciplene, fordi evangeliets narrativ formidles via billeder.

Når man vil forbinde evangeliet til konfirmandernes livsverden, hører det med, at man overvejer, hvilke arbejdsmetoder der kan bidrage til det. Konfirmanderne lever i forvejen i en billedverden og er dygtige til at ”læse” visuelle udtryk, så formidling via billeder er én af de metodiske veje, man kan gå. Men billeder kan heller ikke stå uformidlet, hvis man som præst har en særlig hensigt med de billeder, man anvender. På Påskedugen er langfredagsvejen afbilledet som en asfaltvej med midterstriber. Det er den netop for at forbinde Jesu langfredag til vores egne langfredagserfaringer, men for de konfirmander jeg talte med, blev asfalten for forstyrrende i forhold til deres ret konkrete afkodning. De kunne slet ikke forlige sig med, at der jo ikke fandtes asfalt på Jesu tid, og igen blev dialogen omkring billedet anledning til at koble evangelium og livsverden sammen, men det var ikke sket af sig selv. Billeder er én af metoderne, der kan bruges til at række ud mod konfirmandernes livsverden, men ikke den eneste. Også kroppen har betydning.

»Det tyder derfor på, at kropslig inddragelse i mødet med påsken, gør evangeliet mere levende for konfirmanderne.«

Kroppen levendegør

Påskedugen skal opleves med kroppen ved, at man går rundt på den i sit eget tempo. I lighed med, at billederne aktiverer konfirmandernes indlevelsesevne, sker der noget tilsvarende, når kroppen inddrages. To konfirmander gav udtryk for, at det kropslige engagement gjorde, at »man husker det bedre«, og »man kan sådan forestille sig det ... hvordan de [Jesus og disciplene] må

have haft det.« Det tyder derfor på, at kropslig inddragelse i mødet med påsken, gør evangeliet mere levende for konfirmanderne. Den erfaring ligger også i forlængelse af hjerneforsker Kjeld Fredens' teori om læring, idet han argumenterer for, at kognition ikke udelukkende kan tilskrive hjernen, men udgøres af et samspil mellem hjerne, krop og omverden.

Tilbage hos konfirmanderne fik de til opgave at tælle, hvor mange skridt de gik på den mørke vej og skrive tallet ned på et ark. Det viste sig, at den konfirmand jeg talte med, slet ikke forstod formålet med opgaven, før vi sammen talte os frem til, hvad det kunne betyde. Jeg spurgte hende om, hvornår hun syntes, at tiden kunne føles lang, og hun svarede, at det var, når hun kedede sig eller var ked af det og alene. Hun syntes, at selv om vejen var lang, var det rart, at hun kunne se påskeliljerne henne for enden.

»Jeg vil tænke på de blomster, næste gang jeg er ked af det. Det er sådan håbagtigt.« Den erkendelse var hun nok ikke kommet frem til på egen hånd og viser, at det er afgørende at gå i dialog med konfirmanderne og guide dem til at se den sammenhæng, man som præst havde i tankerne.

Med den ret konkrete tænkemåde konfirmander stadig har, når de går i 7. klasse, er det afgørende at hjælpe dem på vej til at se de sammenhænge, der er mellem evangeliet og deres eget liv, for de får ikke nødvendigvis selv øje på det. At bygge bro mellem livsverden og evangelium handler for mig at se om, at konfirmanderne får en oplevelse af, at det ikke blot er tekster fra en svunden tid, men at det er fortællinger, der siger noget sandt om deres eget liv, som de kan spejle sig i og vende tilbage til livet igennem. Men broen mellem konfirmanderne og evangeliet bygger ikke sig selv. Den bygges derimod af dialog og gode eksempler, de kan genkende.

Gode redskaber til at skabe brobygning:

- Fortæl konfirmanderne, at evangeliet handler om menneskelivet, og vis dem hvordan
- Forklar og peg på konkrete eksempler og erfaringer fra konfirmandernes eget liv, så du hele tiden sætter ord på sammenhængen mellem livsverden og evangelium
- Stil spørgsmål til konfirmanderne. Spørgsmål åbner og skaber refleksion
- Husk, at dialog er en ligeværdig samtale mellem to mennesker, der sammen er nysgerrige og går på opdagelse

Fakta

Påskedugen er en 22 m lang og 1 m bred voksdug lavet i slidstærk vinyl, så man kan gå på den. Dugen er en billedlig kollage af de fortællinger, der udgør påskens narrativ fra palmesøndag over skærtorsdag til langfredag og påskemorgen.

Hvad optager konfirmander anno 2022?

Af Anita Obeling Kring

Vi blev lidt overraskede og en del klogere. Se selv videoerne på YouTube og hør deres svar.

Konfirmationsforberedelsens mål skal nås ved at bygge bro mellem konfirmandernes livsverden og evangeliet, hedder det i anordningen. Men hvordan kan vi bygge bro, hvis vi ikke er helt sikre på, hvilket grundlag broen skal hvile på hos konfirmanderne?

<https://youtu.be/z-grzZ1o6VU>
<https://youtu.be/OaBEiQN5frE>
<https://youtu.be/S1dA-pcfOGk>
<https://youtu.be/F5NomJMNWVvk>
<https://youtu.be/G-BTZfoys9Q>

I stedet for at gætte på, hvor konfirmanderne er, og hvad de interesserer sig for, har vi valgt at spørge et helt almindeligt hold konfirmander om ...

- hvad der optager dem lige nu
- hvad der er svært
- om Gud har noget med deres hverdag at gøre
- om de kan bruge noget fra forberedelsen
- om de ser nyheder, og hvor meget nyhedsstrømmen fylder for dem

Det ender ofte i enetale

Af Eva Holmegaard Larsen, sognepræst i Nødebo og Gadevang

Dåbssamtalen er ikke nødvendigvis den nemmeste genre at mestre. Hvordan bliver det netop en samtale, hvor både forældre og præst kommer til orde og ikke en enetale, hvor det er præsten, der sætter dagsordenen? Mentalisering er et bud på en af vejene til at skabe et mere ligeværdigt møde.

Alle præster kender det. Man har lige holdt møde med et nybapt forældrepar i anledning af, at deres barn snart skal døbes. Og nu sidder man med fornemmelsen af, at man nok fik sagt alt det rigtige – men gav det mening for forældrene? Og var det overhovedet en samtale? Det kommer selvfølgelig an på, hvad man forventer af mødet med dåbsforældre. Vi vil gerne,

at det skal handle om andet, end hvor mange gæster, man kan have med i kirken, og hvornår man skal rejse sig og sætte sig. Vi vil også gerne sige noget om dåben, der giver genklang et eller andet sted i de unge forældres liv.

Men det ender alt for ofte i en lang enetale, der ikke munder ud i andet end larmende tavshed fra begge sider. Hvorefter vi skynder os at vende tilbage til at tale om, hvor festen skal holdes, og hvem der laver maden.

Præsten skal ud af lærerrollen

Vi præster kommer let til at sidde fast i en forventning til os selv om at skulle forklare dåbens teologi. Og helst så man kommer omkring det hele. Som om vi var lærere, og dåbsforældrene elever der skal have gennemgået et pensum.

Måske skulle vi i stedet arbejde med dåbssamtalen, som en samtale, der mere ligner de mange andre samtaler, vi har med vores menighed. En samtale, hvor fokus er på at lytte og give plads til forældrenes liv og historie. De seriøse unge

mennesker, vi møder i dag, har gjort sig mange overvejelse over deres barns dåb. Og det er et godt sted at starte en samtale om tro og kirke.

Man har ikke brug for en skoletime, når man møder præsten. Måske har man allermest brug for at møde kirken som det sted, hvor man bliver taget alvorligt i sine tanker om tro.

»Jeg har været meget inspireret af begrebet mentalisering. Det er et nyt ord for den gamle dyd at høre ordentlig efter og lytte med et åbent sind.«

Kunsten at slippe kontrollen

Jeg har været meget inspireret af begrebet mentalisering. Det er et nyt ord for den gamle dyd at høre ordentlig efter og lytte med et åbent sind. Grundlæggende handler det om at skærpe sin opmærksomhed i samtalen og signalere, at nu sidder vi i et tillidsfuldt rum, hvor der ikke er en fast dagsorden.

Det forudsætter, at vi præster glemmer vores fastlåste forventninger om, hvad vi gerne vil nå i en dåbssamtale. Samtalen skal selvfølgelig stadig have dåben som anledning, men spilles ind i sammenhæng med det, forældrene selv fortæller.

Det kræver en helt anden forberedelse. Der skal ro på inden samtalen. Og man skal forberede sig mentalt på at være forberedt på, at alt kan ske, når man spørger åbent. Man skal indstille sig på at kunne »go with the flow« og slippe tøjlerne uden dog at falde af hesten. »Det er vigtigt at kunne møde forældrene fordomsfrit og uden at blive irriteret over, at de måske kommer med en helt anden opfattelse af, hvad dåb er, og hvad man kan forvente sig af en gudstjeneste.«

Plads til at fortælle sin troshistorie

Ideen med den mentaliserende tilgang til dåbs-samtalen er, at præsten mobiliserer sin interesse og fantasi til at sætte sig ind i, hvordan det er at være den anden. Det er vigtigt at kunne møde forældrene fordomsfrit og uden at blive irriteret

over, at de måske kommer med en helt anden opfattelse af, hvad dåb er, og hvad man kan forvente sig af en gudstjeneste.

Måske kommer det frem, at salmer ikke siger dem noget - men så spørg, hvad der siger dem noget? Og hvis man synes, det er vigtigt at få sagt, at man ikke er troende - så lad udsagnet få lidt plads. Indtag en afventende attitude og signaler, at der nok er noget mere at sige. Og det er der næsten også altid. Alle har en troshistorie og vil gerne fortælle den.

Man kan også indlede en samtale med forsigtigt ledende spørgsmål som: Hvornår var I sidst i kirke? Hvad tænker I, Gud er? I et tillidsfuldt rum, hvor man mærker sig mødt af en præst, der virkelig spørger af interesse, og ikke fordi man er til en eller anden form for eksamen, vil de fleste have noget at fortælle. En glæde, et under, en sorg, en bisættelse, en bedstemor der bad fadervor, en salme der gjorde indtryk, en god eller en dårlig oplevelse af at være i kirke.

Evangeliet ligger i selve samtalen

Men hvad så med dåbens betydning? Skal man slet ikke tale om den? Jo, men det vågne øre opfanger de ord, billeder og udtryk for tro og håb, der altid viser sig i sådan en samtale. Når den nyligt afdøde mor fx er blevet en sommerfugl, eller farfar kigger ned fra en stjerne. Her er det en mulighed at spille ind med evangeliets billeder og udtryk.

»Jeg tror ikke, vi skal være så optagede af at få det hele sagt. Vigtigere er det at få skabt en god kontakt og måske få held til at åbne for et guds-billede eller to ...«

Måske er vores største opgave at udvide og åbne de mange mere skrøbelige og snævre gudsbilleder, der er i spil derude, og lade dem møde dåbsritualets: Hvad sker der, hvis man i stedet lader sig kalde et Guds barn, et tilgivet menneske, korstegnet og med vandet hældt over sig, som den kærlighed, der løber i undergrunden fra en uudtømmelig kilde?

Jeg tror ikke, vi skal være så optagede af at få det hele sagt. Vigtigere er det at få skabt en god kontakt og måske få held til at åbne for et gudsbillede eller to, der knytter sig til almindelige, menneskelige overvejelser over livets mening, og hvem man er som menneske. Og det er der måske også evangelium i? I selve det at have mødt præsten som et menneske, der ikke havde fordomme og som gad prøve at finde ud af, hvem vi er?

I den åbne, kærlige samtale, hvor vi alle giver lidt af os selv og får sat ord på, hvad det vil sige at være menneske, kan der opstå et »fælles vi«, der allerede her peger hen på det fællesskab, det lille barn døbes ind i.

Når folk spørger mig, hvor Guds rige er, svarer jeg; lige dér

Af Karsten Møller Hansen, sognepræst i Tårnby Kirke

Der kan bygges bro imellem folk og kirke på mange måder, men vi kan ikke komme udenom måden, vi skriver og taler på. Vi har bedt Karsten Møller Hansen om at skrive en lille tekst til Kirken Underviser, som kan stå som et eksempel.

Er du også ensom?

Der står en kiste, men der er helt tomt i kirken

Bortset fra organisten og bedemanden som har sat sig på bageste række. Solens stråler rammer

kisten gennem vinduet, den blå himmel, der er helt stille, ingen blomster, ingen tårer. Han blev 84 år. Døde på plejehjemmet. En varm morgen vågnede han bare ikke. Vi ledte efter pårørende, men vi fandt ikke nogen. Sådan er det nogle gange. Vi synger »Dejlig er jorden«. Det er trist. Det ved jeg, folk vil sige. Men sådan behøver det ikke at være. Engang var han en lille dreng, han havde fødselsdag, første skoledag, han blev forelsket, en dag hvor det styrtregnede, var der en, som tog ham i hånden, han scorede det afgørende mål og var spændt, da han begyndte på sit nye arbejde. Måske har han haft et vidunderligt liv. Fyldt af spændende ting, af mennesker og nye steder, af rejser og venskaber. Jeg ved det ikke. Men jeg forestiller mig det. De er bare alle døde eller et andet sted i verden og kunne ikke komme til kirken. Vi klarer den uden. Han har sikkert også været ensom. Det har han. Måske

mest til sidst. Jeg lægger min hånd på kisten. Jeg ved ikke hvorfor.

Jeg har aldrig mødt et menneske, som ikke også er ensomt

Jeg ved, jeg også er ensom. Lige meget hvor mange mennesker jeg har i mit liv. Som tænker på mig. Som er der for mig. Selv i det kærligste ægteskab, selv med familie og venner; der er også altid en afstand, noget vi kan tabe og kun selv sidde tilbage med tabet af, et eller andet vi ikke selv kan få fat på, noget andre heller ikke kan nå i os. Et hulrum på bagsiden af hjertet. Jeg tror ikke, jeg er den eneste, som pludseligt, mellem alle dem jeg elsker, kan føle mig udenfor, uforstået, fremmed. Og så trækker jeg mig, fordi den tydelige afstand, jeg selv bevirker, er mindre svær at være i end den afstand, hvor man burde være så tætte, at ikke en tanke kan komme imellem os. Jeg gør mig ingen illusioner; jeg ender også alene i en kiste. Nogle gange kan jeg allerede nu forestille mig, hvordan det må være. Men du tror jo på Gud. Ja, det gør jeg, det trøster mig, men nogle gange er det ikke nok.

»... der er ikke nogen, der siger, de er ensomme, hvis de ikke er det.«

Er vi mere ensomme nu end nogensinde før?

Det kan godt være/måske/det kan godt se sådan ud. Vi taler meget om ensomhed. Det er godt at tale om. Men kan det være, at vores ensomhed smitter, at det er blevet for nemt at sige, at man er ensom? Det tror jeg virkelig ikke. Det virker til, at der godt kan gå lidt inflation i stres og angst, at man for hurtigt kan komme til at definere sig selv som syg, når 10-årige børn siger, de er stressede, så har de måske lært ordet lidt for godt, men der er ikke nogen, der siger, de er ensomme, hvis de ikke er det. Jeg tror mere, at vi nu siger, at vi er ensomme, fordi vi bliver spurgt, fordi vi har mulighed for at sige det, fordi det ikke længere er skamfuldt at sige det højt. Naboer er det også, og kollegaer, og min bror, sammen er vi ensomme.

Jeg elsker at være alene, vælger det gerne,

men ensom er noget andet, det har jeg ikke lyst til at være. Ensomhed kan være livsødelæggende. For nogle fylder den alt. Der er kun den. Her skal vi hjælpes. Men for de fleste af os er den der bare, som en del af livet, som et vilkår, som en underjordisk flod gennem dale, under bjerge. Ensomhed er ikke en sygdom, den skal ikke behandles, den er ikke forkert. Der er kun én ting at gøre; dele den. Og glemme den. Leve sammen, være i gang med det liv, vi er blevet givet, og mens vi er i gang med det, midt i det hele – pludseligt og uventet, et glimt – kan andre mennesker få os til at glemme, at vi er ensomme. Når folk spørger mig, hvor Guds Rige er, svarer jeg; lige dér. Når folk spørger mig, hvorfor de skal gå i kirke, svarer jeg; for at dele Guds Rige en times tid.

Da »Dejlig er jorden« var sunget, kiggede jeg op. Midt i kirken sad der en ældre kvinde. Hendes blik var sløret. Jeg kunne ikke se, hvor hun kiggede hen. Det var som om, hun sad lige dér, og samtidigt var hun også et andet sted. Orglet tonede ud. Hun rejste sig, gik op til kisten, stod ved siden af den, jeg stod på den anden side. Hun smilte til mig. Jeg smilte til hende.

»Der er kun én ting at gøre; dele den. Og glemme den. Leve sammen, være i gang med det liv, vi er blevet givet, og mens vi er i gang med det, midt i det hele - pludseligt og uventet, et glimt – kan andre mennesker få os til at glemme, at vi er ensomme.«

Fakta

Sognepræst Karsten Møller Hansen og forfatter Tomas Lagermand Lundme har sammen skrevet bogen »Du må ikke blive væk«. Den er en brevudveksling imellem de to om eksistentielle temaer, som angår de fleste. Og den er et godt eksempel på, hvordan der kan bygges bro mellem livsverden og evangelium.

Forstår du, hvad jeg siger?

Af Søren Holst, freelance-teolog og ulønnet hjælpepræst

Af og til oplever man, at sproget bryder sammen. Man hører ordene, som de andre siger, men noget er gået galt med hensyn til sammenhængen mellem ord og verden.

Kristelig sprogforvirring

Jeg husker, at det skete for mig på en indremissionsk ungdomslejr for ca. 40 år siden, hvor der blev talt meget og ivrigt om »Samfundet«, i nogle tilfælde mere præcist om fx »Samfundet i Grindsted« e.l. Det, der blev sagt om samfundet, gav ingen mening i forhold til, hvad jeg ellers havde hørt om emnet i de politiske 1970'ere. Det gik dog snart op for mig, at »samfund« jo er den tekniske betegnelse for den gruppe af mennesker, som samles i det lokale missions-

hus. Det ville altså ret nøje svare til, når Brøndby-fans eller AGF-tilhængere taler om »klubben«, formoder jeg.

Jeg burde have kunnet regne det ud, for jeg var jo vant til at høre præsten om søndagen ønske, at »Helligåndens samfund må være med os alle« – og allerede dengang, længe før 1992-oversettelsen af Bibelen, var der enkelte, der omformulerede det til »Helligåndens fællesskab«. Siden 1992 har det da også heddet »Helligåndens fællesskab« på det sted i Paulus' breve, som udtrykket kommer fra, og lige sådan i gudstjenesten. Men vi siger stadig i trosbekendelsen, at vi tror på »de helliges samfund«.

»Og hvis Paulus har ret i, at »troen kommer af det, der høres«, så er det vel vigtigt, at det man hører i kirken, kan forstås?«

Hvad er fællesskab?

Véd vi godt, hvad vi mener med »Helligåndens fællesskab« og »de helliges samfund«? Jeg er ret sikker på, at mange ikke gør. Og hvis Paulus har ret i, at »troen kommer af det, der høres«, så er det vel vigtigt, at det man hører i kirken, kan forstås?

Selve ordet »fællesskab« er jo ellers ikke et fremmedord. På folkekirken.dk ligger der mere end et dusin spændende artikler, hvor præster, rappere, bibelforskere og Brinkmann udlægger forskellige sider af begrebet fællesskab. Hvad ordet i sig selv betyder, lader der ikke til at være betænkeligheder over. Det forudsættes bekendt. Og det er jo egentlig glædeligt. For det er da et dejligt ord.

Hvis nogen er usikre på glosen, handler det måske mere om praksis end om sprog. Vi véd ca. hvad fællesskab er. Men hvad er »Helligåndens fællesskab«? Er det gudstjenesten? Eller mere specifikt nadveren? Eller kirkekaffen? Og hvordan er vi fælles?

Tekst og oversættelse

Vi kan prøve at spørge bibelteksterne og bibe-
loversætterne. Og de bekræfter sådan set, at ordet fællesskab i sig selv ikke er en kirkeligt belastet glose: I Bibelen 2020, hvor opgaven udtrykkeligt har været at undgå det indforståede kirkesprog og i stedet formulere indholdet på det fælles, danske dagligsprog, har man de fleste steder uden videre fastholdt ordet »fællesskab«. Enkelte steder er der dog skruet lidt på sproget.

Brød, krop og menighed

Da Paulus skal slå en pointe vedrørende nadveren fast for de kristne i Korinth, henviser han til, at de jo allerede ved, at vinen og brødet i nadveren er »fællesskab med Kristi blod« og »fællesskab med Kristi legeme«. Her er sproget på overarbejde. Han nøjes ikke med at sige, at vi i nadveren sidder til bords med Kristus og er i et fællesskab med ham. Nej, nadveren er »fællesskab med« hans legeme og blod (1 Kor 10,16). 2020-oversætterne har valgt at udlægge det sådan: »Under menighedens måltid velsigner vi vinen. Når vi drikker den, får vi del i Kristus' blod, og når vi brækker brødet over, får vi del i Kristus' krop.« Det skal ikke kun forstås sådan,

at Kristus bliver delt ud, og vi får et stykke hver. Det skal samtidig forstås omvendt: At vi derved bliver en del af ham.

Kirken i verden

Der står ikke ligefrem, at Kristus og vi bliver »ét kød«, men hvis det var faldet Paulus ind, havde han såmænd nok skrevet det. For i det samme brev siger han som bekendt, at de kristne tilsammen er »Kristi legeme« – eller med 2020-oversættelsens ord, »Menigheden er Kristus' krop, og hver eneste af jer er en del af den.«

Det er naturligvis et fremmedartet og surrealistisk billede – og umuligt at »forstå« til bunds. Men på sin egen syrede måde er det også konkret og dejligt nærgående. Kunne det tænkes at være én af de mulige måder at tale om fællesskab på? At når vi, som hører sammen med Kristus, går ud i verden, er hver af os en del af en større organisme – som bierne, der hver for sig ville dø, hvis de ikke var en del af et større fællesskab med hver sin opgave.

»Jeg tror ikke rigtigt«

Af Thomas Nedergaard, sognepræst, tidligere præst i Ungdomskirken på Vesterbro

– sådan lød det mange gange i uKirke – Ungdomskirken på Vesterbro

I uKirke havde vi ugentlige arrangementer med alt fra 30-170 unge. Min primære opgave var at snakke - snakke med alle der havde lyst til at snakke. Når snakken blev lidt dybere, og vi nærmede os tro eller noget, der mindede om tro, så var sætningen »Jeg tror ikke rigtigt« en af de hyppigste sætninger, jeg hørte. Ordene »Jeg tror ikke rigtigt«, dækkede over alt fra en oprigtig tvivl på, om de troede nok eller godt nok, over ligegyldighed, til direkte afstandtagen til tro og alt, hvad troen er. Spørgsmålet er så, hvordan man går til sådan en samtale? For hvis flertallet ikke tror, de tror rigtigt eller tror nok, hvordan kommer vi så overhovedet i dialog?

Indstigningspunktet og det der forvandlede min tilgang til dialogen, var min egen erkendelse af, at jeg ikke forstod, hvad ordet »rigtig« betyder i sætningen; »jeg tror ikke rigtigt«. Er det som nævnt en aktiv stillingtagen om ikke at tro? Er der reel tvivl? Er det en (tit med rette) fordomsfuld tro på, at man skal være på en rigtig måde for at tro? Eller er sætningen et forsøg på let at komme ud af samtalen med præsten? Af Thomas Nedergaard, sognepræst, tidligere præst i Ungdomskirken på Vesterbro

»... det der forvandlede min tilgang til dialogen, var min egen erkendelse af, at jeg ikke forstod, hvad ordet rigtig betyder i sætningen; jeg tror ikke rigtigt.«

Første skridt til dialog

Første skridt er at erkende uvisheden, smide alle mine gode råd og holdninger til, hvad ordet »rigtig« betyder i det her tilfælde. Forandre mit perspektiv og forholde mig spørgende og interesseret til den anden. Det kan være utrolig svært, når man som mange af os står med begge ben plantet solidt i kirken og troen. Vi kender til tvivl og tro på utallig mange måder og har tit en holdning eller vejledning på tungen. Det er jo også det, vi øver os på hver søndag, når vi prædiker, eller det der sker til dåbssamtalen, hvor vi over for det meget tavse forældrepar, der gerne vil have lille Ida døbt på grund af bedstemors ønske, men intet siger, og derfor begynder ordstrømmen at vælte ud af mig med, hvad jeg syntes, troen rigtig er. Det er her, vi skal stoppe op ... øve os i at aflejre alle de tanker og gode intentioner, gemme dem til side og så lytte. Lytte efter hvad det egentlig er, den anden siger; hvem er hun? Hvad tænker hun egentlig om tro? Og så med tiden, hvis vi bliver vist den tillid, begynde at stille spørgsmål – spørgsmål der kan åbne den andens forholden sig til kirke, tro og tvivl. Spørgsmål, der begynder i det meget åbne som, kan man gradbøje tro? Hvad er Gud i det, du tror på?

Når jeg møder ordene »Jeg tror ikke rigtig«, er det tit et udsagn med så utrolig mange fordomme om, hvad det er, vi tror og ikke tror på i kirken. Fordomme der er skabt af lige dele virkelighed, møder med tydelige kristne og så fremstillinger af kristne fra Netflix-serier og amerikanske film. Ved at være opmærksom og interesseret kan det være muligt at komme ind bag ved ordet rigtig i sætningen og finde ud af, hvad den anden kommer med.

»Troen tilhører et meget privat område i vores liv, og det er derfor nødvendigt at være tillidsvækkende, lyttende og opmærksom.«

Relationen må komme først

Min seneste samtale, hvor jeg blev mødt af sætningen »jeg tror ikke rigtig«, var i Aabenraa Arrest, hvor jeg kommer hver 14. dag. Jeg havde en samtale med en af de nyindsatte, og

hans første sætning, efter jeg havde præsenteret mig, var »Jeg tror sgu ikke rigtig på det der med Gud, så find du en anden at snakke med, præst«. Samme dag havde jeg med en af vagterne arrangeret en grillaften, og jeg lavede mad med den samme indsatte. Under den snak fik vi vendt alt fra opskrifter til spørgsmålet, hvad er Gud? Tilliden blev etableret, og da han opdagede, at jeg ikke ville have ham til at tro et eller andet specielt, så ville han gerne snakke, og jeg er ikke i tvivl om, at han ønskede at snakke om tro, men han turde ikke. Jeg håber, at tilliden til mig som præst vokser hos ham, og at han med tiden måske har lyst til at snakke mere om det, han tror på, og hvem ved, måske en dag også hvad jeg tror på? Selv om det ikke er så vigtigt.

Jeg tror altså ikke rigtig, vi kan tale om tro, før vi har fjernet fordomme og skabt relation. Troen tilhører et meget privat område i vores liv, og det er derfor nødvendigt at være tillidsvækkende, lyttende og opmærksom. Det er en helt anden rolle, end den vi i udgangspunktet har om søndagen, og jeg oplever, det er svært nogle gange at skifte til den spørgende og lyttende. Men jeg ved, at det var det hele værd, når jeg sad på trappen udenfor kirken efter et arrangement og den unge sagde: »Thomas jeg ved ikke, om jeg tror rigtig, men på en eller anden måde så er det der med ham Jesus sgu cool nok, og jeg tror, han på en eller anden måde beskytter mig, også når jeg er hjemme«.

Popmusikerens erfaring som indgang til kristendom

Af Ane Øland Bækgaard, sognepræst i Ishøj

»Det ramte mig fuldstændig, det du sagde i dag.« Sådan sagde en mand til mig, da han forlod kirken efter at have været til Popgudstjeneste – en gudstjeneste hvor salmerne denne søndag aften var udskiftet med popmusikerens Anne Linnets sange.

Der har også været gudstjenester med musik af Queen, George Michael og flere andre. Jeg svarede ham »Det var kristendommen, der blev talt til dig i dag – det var nok det livgivende i den, du blev ramt af.« »Ja,« sagde en kvinde, »jeg har aldrig tænkt over, at jeg har stået og sunget om kristendommen på et dansegulv.« Hun smilede og refererede til Anne Linnets »Time og dag og uge«, som vi lige havde sunget til gudstjenesten.

Og det er den erfaring, jeg gør mig igen og igen; at mennesker bliver rørt af kristendommens livstolkning og livgivende ord, når de kan begynde i deres egen erfaring. I det liv de selv lever, og som også er det almindelige liv, popmusikere sætter ord på i deres musik. Så kan vi uden at tænke over det synge med om syndserkendelse i Minds of 99s »Alle skuffer over tid«, vi kan synge om opstandelseshåb i Andreas Odbjergs »Lyset vender tilbage« og om troen i George Michaels »Faith«.

»... hvordan popsange i dialog med Bibelens tekster og kristendom kan være en indgang til forkyndelse i et mere ikke-kirkeligt og udogmatisk sprog.«

Konkrete eksempler

Jeg vil her give et par konkrete eksempler på, hvordan popsange i dialog med Bibelens tekster og kristendom kan være en indgang til forkyndelse i et mere ikke-kirkeligt og udogmatisk sprog. Og hvordan jeg oplever, at det alligevel bliver taget imod af mennesker, som føler sig set, får sat ord på deres liv og bliver opløftet af den kristne forkyndelse. Det er selvfølgelig meget forkortede refleksioner over sangene, men måske får I en fornemmelse af ideen.

Fra Popgudstjeneste med musik af Anne Linnets »Tusind stykker« og Bethesda dam

*Vi kender historien om den lamme ved Bethesda dam. Han har ligget der og ventet i 38 år, lammet og med håb om, at nogen kommer og frelser ham. Jesus ser ham og spørger ham: vil du være rask? Og konkluderer: »Så tag din bære og gå«.

I Anne Linnets nummer »Tusind stykker« synger vi:

*Man sir at over skyerne er himlen altid blå
Og man siger at efter stormens pisen, kommer solen frem,
Man siger jo, at det der sker, er altid godt for noget
Man siger så meget, men ved så lidt, når angsten den har fat
Og sjælen mærker illusionen briste.*

Vi oplever i vores liv at blive lammet. At vores liv kan gå i 1000 stykker. Vi oplever, at verden omkring os også kristendommen holder os til håbet, om solen der kommer efter stormen, og at der nok er en mening med det hele.

Men vi oplever også, at når angsten, tvivlen, utilstrækkeligheden har fat i os, så bliver vi lammet og føler os presset til, at vi skal rejse os, gøre noget. Og måske er det netop der i angsten, tvivlen og utilstrækkeligheden, at Gud, lige som Jesus møder den lamme, møder os, her hvor vores bristede sjæl kan være i ro indtil, at vi kan rejse os. Ikke ved at tænke positivt, men i at lade det være som er gået i 1000 stykker. For lige der møder Gud os, ligesom Jesus gør med den lamme.

Præludium sunget til dåbsgudstjeneste: »En Verden af liv« fra Disney tegnefilmen »Løvernes Konge«

Forældre og gudforældre bærer deres lille baby ind i kirken, mens familie og venner rejser sig. Og det er nærmest ligesom Simba, den lille løveunge som bliver løftet op og hyldet af alle dyrene på kongeklippet, et klip de fleste af os mindes med en vis nostalgi. Jeg oplever, at familierne bliver meget rørte over, at musikken og ordene fra den velkendte tekst sætter ord på det, de oplever til dåben:

*Fra den dag vi blev sat her på jorden
er alting umådeligt stort
der er mere at se
end et menneske kan se
mange ting som du aldrig får gjort*

Omkvæd
*En verden af liv
som vil tag' dig med
gennem frygt og håb
og kærlighed
til du finder fred
på den lange vandring
i en verden en verden af liv*

Og der er jo netop masser af kristendom i den tekst, som de synger uden at vide, at det er det, de synger om. Om skabelse, om afmagten i, at vi ikke ved, hvad der skal ske for det lille barn og om tro, håb og kærlighed.

Postludium ved konfirmation: »For vi kan ikke leve alene af Tøsedrengene«

*»Min erfaring er, at den indgang får
menigheden til at opleve sig talt til af
noget velkendt ...«*

Efter at have prædikeret over løftet ved dåben om, at konfirmanderne trods deres indimellem fornemmelse af at kunne det hele selv, så er det godt at tænke på, at Gud er med os alle dage indtil verdens ende. Og så giver det så god

mening at høre hele menigheden synge med på:
›vi kan ikke leve alene‹, dansende ud af kirken.
På den måde er de selv med til at synge om den
forkyndelse, der lige er foregået.

*Solen og græsset under træerne
lykke som vi får forærende
alt det der ikke kan tale selv
det må vi lytte til alligevel
blomsterne dyrene
markerne skyerne
det er den chance vi har
For vi kan ikke leve alene
nej vi kan ikke sige farvel
for den verden vi misbruger nu
er i os selv*

Der er mange flere eksempler på, hvor popu-
lærmusikken kan være indgang til den kristne
forkyndelse – lyt efter, så kan I selv høre det.
Min erfaring er, at den indgang får menigheden
til at opleve sig talt til af noget velkendt, og det
er så præstens opgave at reflektere over teksten
og skabe dialog til den kristne forkyndelse. God
fornøjelse!

Fakta

Hvis du har fået blod på tanden, kan du kontak-
te Ane på anop@km.dk, for at få tilsendt manus-
ser fra Pop i kirken.

Anmeldelse Traditionen Tro

Anmeldt af Birgitte Krag Engholm

Teolog blev han ikke, alligevel er han en teologisk vismand. En teologisk begavelse, kapacitet og connaisseur. Forfatter, redaktør, journalist, klummeskribent og kortvarig teologistuderende Kåre Gade har med Traditionen Tro skrevet et lille mesterværk om hans vej ind i troen. En vej der startede som en via Christianitas. Han fandt med andre ord kristendommen før han fandt troen. Det tror jeg, rigtig mange af folkekirkens medlemmer kan spejle sig i. Størstedelen af folkekirkens medlemmer er glade for kirken og kristendommen, men lidenskabeligt troende er kun de færreste. Af den grund og af mange andre, ville jeg ikke tøve et sekund med at anbefale Kåre Gades bog både til konfirmandundervisningen, i teologiske saloner, som gave til de måske-kristne eller noget helt fjerde.

»Kåre Gade stiller sig konsekvent på den ikke-indforståede kirkegængers side ...«

Det er ikke tit, vi får troens univers præsenteret så let og ubesværet som Kåre Gade gør det. Først kommer vi med i kirke, hvor anliggendet (barne)troen og teologien bliver introduceret og rammet ind. Herefter kommer vi omkring gudstjenesten og salmebogen, så det hverken er for meget eller for lidt. Kåre Gade stiller sig konsekvent på den ikke-indforståede kirkegængers side, og tager på den måde brodden af al eventuel indforstået hellighed. Alle kan være med. Og alle må føle sig genkendt.

Kåre Gade danser herefter let og ubesværet imellem teologiske begreber som ånd, bøn, nåde og evighed. Aldeles ukunstlet præsentere-

rer han begreberne, og sætter relevante tanker, citater og salmevers i spil for blad for blad at folde begreberne ud. Og som det altid er med Kåre Gade, er der et tydeligt menneske bag, og det er måske det, der klæder bogen allermest.

På sidste års Bogmesse i Bellacentret var biografierne flyttet fra de mindre scener til de store haller. Tiden kalder på personlige historier, levede liv og på at vi kan mærke hjerteblodet i de mennesker, der taler og skriver til os. Jeg ved ikke, om Kåre Gade har været på Bogmesse og har noteret sig denne trend, men hans måde at skrive og beskrive sin tro på er spot on. Den hører hjemme på den store scene.

Allermest havde jeg glædet mig til kapitlet om ånd, dette luftige begreb. Desværre er det bogens svageste kapitel. Fra at have været sproglig ganske konkret og lige på i de andre kapitler, bliver kapitlet om ånd lidt for fluffy. Tro og kunst har ånd tilfælles. Inspiration er ånd. Mennesket er et inspireret væsen, fordi Gud har blæst sin ånd ind i det. Religiøsitet er ligesom musikalitet unik for mennesket. Kåre Gades formuleringer er mange, og selvom de også er ganske fine, er de for vage. Kapitlet om ånd kommer ikke ånd nærmere. Heden-gangne Hans-Jørgen Schanz, professor i idehi-storie sagde engang i et interview, at ånd kan man ikke definere, men man kan mærke, når den er til stede. Og man kan mærke, når den mangler. Kapitlet om ånd er bogens svageste, men måske reddes det hele alligevel af Hans-Jørgen Schanzs replik, for ånden er til-stede i hele bogen, det mærkes tydeligt. Kåre Gade skaber med sin muntre og u(selv)højti-delige pen plads omkring både den troende og den måske-troende, om både kristendommen og troen, og det er alligevel noget.